

könnyét a kis öreg mellett. De megbocsájtott neki. Megszépült az öreg az emlékezésben. Minek bántsa a könnyeivel? Sose szerette életében a könnyeket. A két Szántó feleségestől, Schultz Julissal és a hét unoka egyszerűen, meghatottan állnak a szikár, csendes öregasszony mellett. Háború és józan kenyérharc megedzette őket. Sajnálják az öregot, de valami megkönnyebbülés is érezhető férfias magatartásukon: lassan elhullik a küzdelem felelőssége elől kitérő, mámorba menekülő régi nemzedék.

A siránkozás és az ének elhalkul. A koporsót a kocsiba teszik, föléje a kicsiny virágcsokrokat. Megindul a pap és a gyászmenet.

Az öregasszony túlnéz papon, életen.

— Gyerünk, anyám, — súgja halkán Ferenc.

Akik ráérnek, elkísérik a halottat. Az összegyülekezett nép nagy része dolga után siet.

Elviszik a kis uccából a szürke öregot és leteszik a homokos sárga földbe. Emlékül marad utána egy szegényes fejfa és éhes-dolgos fiai és elevenszemű unokái: a Jaszi-bara sarának gyermekei.

Laták István

NÉHÁNY SZEMPONT A PARASZTDÓSSÁGOK RENDEZÉSÉHEZ

A parasztvédelmi törvény után jónéhány évet váratott magára a „parzsdósságok rendezéséről szoló törvény“. Hogy ez a való-ságban milyen értékeket rejt magában, az csak akkor dől el, ha a kérdést a parasztság gazdasági helyzetének szempontjából vizsgáljuk.

A háború után világszerte elharapózott agrárkrízis 1925-ben érkezett el Jugoszláviába. A gazdasági bomlás azonban nálunk speciális helyzetünknel fogva talán még nagyobb méreteket öltött, mint más államokban. Mezőgazdaságunk meglehetősen elmaradt a a többi agrárországokéhoz viszonyítva. Ezt az agrárreform nem csak hogy nem orvosolta, hanem még inkább kihangsúlyozta. Az adó, vám, hitel, valuta és tarifa politikánk semmiképen nem járult hozzá a viszonyok megjavításához. A mezőgazdasági válság így 1925-től kezdve mindnagyobb méreteket öltött. Az ipari válság csak meggyorsította a krízis minden egyes mezőgazdasági ágra való átterjedését. Így az állattenyésztésben (különösen 1931—32-től) bor és gyümölcstermelésben, a selyemtermelésben stb.

A válság mindenek előtt az árak esésében mutatkozott. A Privilegizált Agrárbank 1934-es kimutatása szerint az 1929-es áraknak megfelelően ilyen helyzet alakult ki:

(Az 1929-es árakat 100-nak véve)

Termék	1931		1932		1933		1934			
	I. félév	II. félév	I. félév	II. félév	I. félév	II. félév	negyedévenként			
Tojás . . .	58	64	40	50	44	49	38	25	34	45
Bácskai tengeri	44	40	42	44	32	33	28	38	41	31
Bácskai buza .	75	76	69	65	96	54	46	49	51	49

Ez a táblázat azonban csupán az árak nominális esését mutatja. Mert, hogy a mezőgazdasági termények árait milyen csapás érte, azt csak akkor láthatjuk, ha összehasonlítjuk, hogy a parasztnak mennyi terményt kellett eladnia a válság előtt és mennyit a válság után, hogy ugyanazt az ipari cikket megvegye. Az ipari cikkek árai is estek ugyan, de ez az áresés sohasem volt olyan nagymértékű és olyan rohamos, mint a mezőgazdasági terményeknél.

Az ipari és mezőgazdasági termények közötti árkülönbségek aránytalansága a Nemzeti Bank 1927—32 évekre szóló kimutatásából is látható.

(Az 1926-os évet 100-nak véve)

	mezőgazdasági termények	állattenyésztés	ásványi	ipari termékek
1927.	112.3	104.3	92.2	99.3
1928.	130.1	108.6	86.4	98.0
1929.	118.6	107.2	84.4	92.6
1930.	89.3	96.3	88.2	80.3
1931.	74.3	72.2	72.2	71.4
1932.	67.5	56.6	76.3	66.2

Míg a mezőgazdaságban a termékek árai 1928. óta 62.6, az állattenyésztésben 52.0, az ásványokban 10.1, az ipari termékekben pedig 31.8-al estek. Vagyis a mezőgazdasági termékek árai majdnem kétszer akkorát zuhantak, mint az ipari termékeké.

Az agrárválság egy fontos kísérő jelensége a kivitel csökkenése. A buza kivitele 1929-től 1934-ig 554.612 tonnáról 97.901 tonnára, a sertéskivitel 1927—34-ig 421.147 darabról 141.400 darabra esett. A P. A. B. 1934-es kimutatása. (Privilegizovana Agrarna Banka).

Mindezek a körülmények a parasztságot hihetetlen módon megsanyargatták. A „Mezőgazdasági Egyesületek Szövetsége” adatai szerint Dunabánságban 1 kat. holdon termelt buza termelési költségei 1934-ben 1168 dinárt tesznek ki, míg az összbevétel 920 dinár (!) A paraszt holdanként 248, métermázsánként 31 dinárt fizetett rá (!) Tengerinél a költség 1051, a bevétel 870 dinár. Ráfizetés 181 dinár.

Ezek az adatok világosan mutatják, honnan erednek a parasztdósságok. Jóllehet ezek az adósságok még az inflációs időkből származnak, a válság csak még megduplázta, vagy háromszorosára emelte azokat. A deflációban a dinár árfolyama kb. 100% emelkedett, a mezőgazdasági termények árai estek, a termőföld ára

még jobban. A válság idején keletkezett parasztdósságok leginkább a személyi vagy családi szükségletek fedezéséből erednek. A P. A. B. adatai is ezt mutatják. Egy szávbánsági járásban az összdósság 18,383.724 dinár. Ebből mezőgazdasági felszerelésre csupán 2,181.575 dinárt költöttek, ami az összdósság 12%-át teszi ki. A vardari bánság egyik járásában az összdósság 2%-át fordították gazdasági felszerelések vásárlására. Mire ment a többi pénz? Mindennapi szükségletek fedezésére: ruházatra, ételre stb. Ahogy szaporodtak a paraszt egyéb bajai, úgy szaporodott adóssága is. Így érték el a parasztdósságok a 7 milliárd dinárt. A mezőgazdasági válság idejében ez egy olyan reménytelen helyzetet jelent, amelyből a kisbirtok semmiféle mesterséges fogással ki nem vezethető. Még kibíratatlanabbnak látszik ez az adósság akkor, ha számbavesszük az eladósodott parasztgazdaságok ökonomiai erejét. De, lehet-e beszélni egyáltalán ilyen ökonomiai erőről? A négyhektáros parasztgazdaságoknál aligha. Számítások alapján már régen megállapították, hogy a kisgazdaságoknak legalább 7 hektárral kellene rendelkezniük, hogy egyáltalán létezhessenek. (Természetesen ez a föld minősége szerint változik). Az eladósodott parasztbirtokok 27%-ának nincs igás állatja, egy nagy hányadának pedig nincs elég. Nagyrésztük még a legszükségesebb gazdasági eszközökkel sem rendelkezik, ha van, ezek kezdetleges, idejétmúlt, semmiképen sem versenyképes eszközök. Végül pedig a legtöbb parasztbirtokot túlterhelik a családtagok, akiknek nincsen más megélhetési forrásuk, akiket a város még nem szippantott fel, mint ipari munkásokat, a birtokon meg mint munkaerő feleslegesek. Az ily módon agyonterhelt parasztok 56%-a a gyengén termő években képtelen rendesen ruházkodni, vagy ami még súlyosabb, képtelen élelmiszer szükségletét fedezni. Az állami bankok inkább hiteleztek a tehetősebb gazdáknak, ahol biztosítva látták pénzüket, a szegényebbek uzsora hitelekhez voltak kénytelenek folyamodni. A 20—30—40%-os kamatokat szűkreszabott birtokuk természetesen nem bírta ki és így egészen magátólértetődő volt, hogy 1931—32-ben parasztjaink már sem törleszteni, sem a kamatokat fizetni nem tudták.

Ebben az időben végrehajtott seregei lepték el a falvakat és tanyákat. Egymás után kerültek újra a paraszt nadrágszűj-birtokok, sok helyütt az egyetlen féltveőrzött, táplálékot adó tehenet, vagy hízót hajtották el. A legtöbb esetben azonban csak a szegényes ingóságot árverezhették, mert más nem volt.

A parasztdósságok illetően elintézésének módszere nem vált be. A fennálló 7 milliárdos adósság vajmi kevéssel csökkent. A parasztság elégedetlensége azonban növekedett. Így született meg a „parasztvédelmi törvény”. Ezzel azután törvényesítették és szentesítették a tényt, hogy a paraszt képtelen fizetni.

A „parasztvédelmi törvényt” mint ideiglenes rendszabályt léptették életbe és így a kérdés még mindig nem nyert megoldást, csak halasztást. Háromszor hosszabbították meg, mert hisz végleges

eredményt soha sem hozhatott. A paraszt azonban nem sokat törte a fejét az adósságon, mert hát ugyan törhette volna akármennyit, még sem fizethetett. Már 5 éve semmit sem törlesztett és így lassan az a meggyőződés érlelődött benne, hogy a fizetésekből már úgy sem lesz semmi.

A bankok és uzsorások nyugtalanul szemlélték, hogy mint válik általánossá ez a meggyőződés. Nyugtalanóságuk mindenképpen indokolt is volt, mert a fizetésképtelenség szentesítése után könnyen megtörténhetett volna mindenféle adósság törvényesen szentesített eltörlése is. A hangulat mindenestre ilyen irányba mutatott. Ekkor, 1936-ban, mivel egyúttal jó termés is volt, született meg a szeptemberi törvény.

Hogy milyen orvoslást nyújthatott ez az adósságok krónikus kérdésében, megkíséreljük alább vázolni.

1. Mely adósságok esnek a törvény hatályán kívül?
 - a) Olyan adósságok, melyek 1932. IV. 20. után keletkeztek;
 - b) a 250 dináron aluli adósságok;
 - c) közilletéki adósságok;
 - d) árú-adósságok 500 dinárig 1931. X. 20.-tól, amennyiben nem változtatták át váltókövetelésekké;
 - e) adósságok, melyekre háztáblázati fedezet van, vagy amelyek bűnügyi eredetűek;
 - f) biztosító társulatoknak, árvaszékeknek, egyházaknak, kulturális és humanista egyesületeknek járó adósságok;
 - g) adósságok oly hitelezőknél, akik szegényebbek az adósnál.

2. Milyen könnyítéseket hoz ?

Ha a paraszt magánbankoknál tartozik, a régi adósságát a kamatokkal együtt 50%-kal csökkentik. (A kamatokat 1934. IV. 20.-ig számítva.) Ehhez azonban hozzá jön a legutolsó négy félévi teljes kamat, továbbá a végrehajtási költségek, különböző illetékek stb., úgy hogy végül is az adósság 75%-át ki kell fizetni. Ez a számtani csökkentés a valóságban nem így érvényesül. Ha a paraszt 1928-ban 1000 dinár adósságot akart kifizetni, 400 kg. búzát vagy 500 kg. tengerit kellett eladnia. 1936-ban az aratás utáni első három hónapban, hogy ugyanannyi adósságot fizethessen, 840 kg. búzát vagy 1000 kg. kukoricát kellett eladnia. Még ma is, amikor pedig a háborús spekuláció és a gyenge termés következtében a mezőgazdasági termények árai aránylag erősen emelkedtek, 550 kg. búza vagy 1050 kg. tengeri szükséges ahhoz, hogy 1000 dinárnyi adósságot kifizethessen. Egy kicsit nehéz elhinni, hogy ez adósságmentesítés lenne, még hozzá anélkül, hogy a paraszt vásárlóereje bármilyen csorbitást is szenvedne. De még számtanilag sem helytálló a csökkentés, mert az utolsó terminusig (12 év) minden 1000 din. adósság után 750 din. kamatot kell fizetni.

Az állami bankoknak tartozó parasztok helyzete még rosszabb. Azok, akik 25.000 dinárig bármilyen összeggel tartoznak az államnak, 25-, legfeljebb 30 %-os csökkentést (egyéenkénti elbírálás szerint) kapnak. Az árú-adósságok csökkentésében nem részesülnek, de kapnak 12 éves, kamatmentes haladékot. Ide tartoznak azok is, akik földvásárlásból kifolyólag adósodtak el, noha a föld ára azóta kb. $\frac{1}{6}$ -ára esett.

Az 1000, illetve 500 dináros adósságokat két részletben pontosan kitűzött határidőkön belül kell kifizetni és ha a paraszt egy részletet nem fizet, a hitelezőnek jogában áll bíróságilag követelni az egész összeget.

3. Hogyan áll a dolog a hitelezőkkel?

a) Az állam a bankoknak és hitelszövetkezeteknek a régi adósságok 75 %-át fizeti meg, ezenkívül a kamatokat, valamint minden költséget 1932. IV. 20.-tól 1936 IV. 20.-ig. A dinár vásárlóereje azonban 1929—1936-ig 110 %-al növekedett. A bankok kezében tehát ma 75— dinár annyi, mint 1928-ban 157·50 dinár. A bankok ugyanakor, mikor a régi adósságoknál nominálisan minden 100 din. után 25— dinárt vesztenek, a valóságban 57·50 dinárt nyernek.

b) A nagybirtokok követelése teljes egészében biztosítva van. Ha figyelembe vesszük a magas földárakat, melyeken abban az időben a földet eladták, világosan látszik hogy adósaikat jól megfizették. Emellett a követelések két részletét egyszerre, 1936. XI. 15.-ig kellett kifizetni, a harmadik részletet pedig 1937. XI. 15.-én kapják meg.

c) Míg az előbbi törvény a magánhitelezőknek 1 %-os kamatot engedélyez, addig ez a mostani 3 %-ot állapít meg. Ha pedig a hitelező úgy látja, hogy adósa fizethet, joga van bíróságilag az egész tartozást követelni.

A parasztadósságok rendezéséről szóló törvény a múlt év november 15.-én lépett életbe. Ez annyit jelent, hogy a paraszt hamarosan megismerheti, ha ugyan eddig már nem ismerte meg saját tapasztalatai alapján, a törvény jó vagy rossz oldalait.

Hajdú Vilmos

BÁLINT GYÖRGY: JÉGTÁBLÁK, KÖNYVEK, KOLDÚSOK

Ma már nyilvánvaló, hogy Bálint György a Pesti Napló olvasóinak legjavával oly mély kapcsolatot teremtett, amilyenre csak kevés példa akad a magyar újságírásban. Meghitt barátjává, sőt cinkosává tudja avatni az olvasót, akivel aztán együtt háborodik föl, együtt búsong, együtt retteg és együtt dacol e kegyetlen napok áradatában. Ma már azonban nyilvánvaló az is, hogy Bálint György publicisztikai munkásságának jelentősége túlnő egy napilap, de még magának az újságírásnak a keretén is. E műfajban sikerült sajátos formát megalkotnia és rokonszenves egyéni-